

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Криштанович С. В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

з дисципліни

Методика викладання у вищій школі

для студентів рівня вищої освіти: магістр
зі спеціальності: 241 «Готельно-ресторанна справа», 242 «Туризм»

Львів

Розглянуто рекомендовано вченою радою факультету туризму
Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського
(протокол від «__» _____ 2021 року №1)

Методичні рекомендації для семінарських занять студентів з дисципліни
«Методика викладання у вищій школі» для студентів рівня освіти магістр
(спеціальності: 241 Готельно-ресторанна справа, 242 Туризм) / уклад.
С. В. Криштанович. – Л.: ЛДУФК, 2021. – 25 с.

Укладач: доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри
педагогіки та психології **Криштанович С. В.**

© Криштанович С. В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ.....	5
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ПРОГРАМА КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»	7
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЇХ ЗМІСТ.....	10
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	24

ВСТУП

В умовах реформування системи вищої освіти України набуває актуальності проблема професійної підготовки фахівців. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, утіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у ЗВО, що об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи, до якісних освітніх послуг та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації. У даному процесі актуальності та суттєвого значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання дисциплін у ЗВО, що, в свою чергу, доцільність такої навчальної дисципліни, як «Методика викладання у вищій школі».

Навально-виховний процес у закладі вищої освіти суттєво відрізняється від шкільного акцентуванням на оволодіння методами самостійної освітньої та науково-дослідної діяльності, переходом освіти в самоосвіту, а також самостійністю регуляції майбутніми магістрами своєї поведінки та наявністю системи ціннісних орієнтирів, які вже склалися.

Предметом вивчення дисципліни «Методика викладання у вищій школі» є теорії, методи, засоби навчання у вищій школі, сучасні тенденції розвитку педагогіки, інноваційні методи навчання, навчальні платформи, методи діагностики результатів навчання, розробка нових освітніх методик.

Семінарське заняття – це вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Семінарські заняття сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів. Вони сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності, активно впливати на соціальне становлення особистості.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ КОНТРОЛІВ

Форма навчання	Поточний контроль та самостійна робота											Сума	
	Методика викладання у вищій школі												
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Н.р		
Денна (усього балів)	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	0- 9,5	5	100
Опитування на семінарах	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8	0-8			
Конспекти самопідготовки	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5	0-0,5			
Самостійні роботи	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1			

Самостійна робота – форма організації навчального процесу, яка передбачає виконання завдань здобувачем вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Індивідуальна робота - форма організації навчального процесу, яка забезпечує реалізацію творчих можливостей здобувача вищої освіти через індивідуально спрямований розвиток його здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Наукова робота – виконане під керівництвом викладача наукове дослідження тієї чи іншої проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результати власного пошуку, власні висновки.

Диференційований залік – форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
61-67	E	задовільно	не зараховано
35-60	FX	незадовільно	
0-34	F		

FX - незадовільно (не зараховано) з можливістю повторного складання;

F - незадовільно (не зараховано) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1. Система вищої освіти України												
1. Загальна характеристика системи вищої освіти України.	12	2	2			8	11					11
2. Сучасна парадигма вищої освіти в контексті вимог ринку праці	12	2	2			8	13	1				12
3. Професійна майстерність науково-педагогічного працівника	12	2	2			8	11	1				10
4. Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників в системі вищої освіти	12	2	2			8	12	1	1			10
5. Структура та особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти.	12	2	2			8	12	1	1			10
Змістовий модуль 2. Інноваційні освітні технології у формуванні компетентностей фахівців												
6. Методи та технології навчання у вищій школі.	12	2	2			8	12	1	1			10
7. Методика проведення лекції у ЗВО	12	2	2			8	12	1	1			10
8. Методика проведення практичного заняття.	12	2	2			8	12	1	1			10
9. Дистанційні технології навчання	12	2	2			8	13	1	1			11
10. Самостійна робота студента. Педагогічний контроль, форми його здійснення	12	2	2				12					12
Разом	120	20	20			80	120	8	6			106

ПРОГРАМА КУРСУ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Змістовий модуль 1. Система вищої освіти України

Тема 1. Загальна характеристика системи вищої освіти України

1. Загальні положення Закону України «Про вищу освіту».
2. Структура вищої освіти.
  - 2.1. Рівні та ступені вищої освіти.
  - 2.2. Сучасний статус вищого навчального закладу.
  - 2.3. Форми навчання.
3. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.
  - 3.1. Стандарти вищої освіти.
  - 3.2. Ліцензування та акредитація ЗВО.

Тема 2. Сучасна парадигма вищої освіти в контексті вимог ринку праці

1. Болонський процес як засіб інтеграції й демократизації вищої освіти в Україні.
2. Загальна характеристика Болонського процесу.
3. Основні принципи Болонського процесу.
4. Компетентнісний підхід як основа змісту, форм і методів навчання.
5. Загальні характеристики та етапи впровадження компетентнісного підходу.
6. Базові поняття компетентнісного підходу: компетенція та компетентність.

Тема 3. Професійна майстерність науково-педагогічного працівника

1. Основні риси та якості сучасного науково-педагогічного працівника вищої освіти.
2. Функції та види діяльності науково-педагогічного працівника.
3. Сутність педагогічної майстерності: професійна компетентність; професійні здібності; педагогічна техніка.

Тема 4. Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників в системі вищої освіти

1. Особистість науково-педагогічного працівника вищої школи.
2. Нові виклики щодо підготовки фахівців перед ЗВО.
3. Зародження нових педагогічних професій: тренер; коуч; ментор; тьютор; фасилітатор; едвайсер.
4. Компетентності, які охоплюють нові педагогічні ролі.

Тема 5. Структура та особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти

1. Навчальний процес у ЗВО як об'єкт планування.
2. Навчальний план: навчальний план як складова стандарту; робочий навчальний план; індивідуальний навчальний план.
3. Освітня програма: освітня програма як складова галузевого стандарту; робоча програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 2. Інноваційні освітні технології у формуванні компетентностей фахівців

Тема 6. Методи та технології навчання у вищій школі

1. Методи навчання: сутність та види.
2. Технології навчання за видами занять:
  - 2.1 . Традиційні технології навчання (лекція, практичне заняття, лабораторне заняття, індивідуальне заняття).
  - 2.2 . Інноваційні технології навчання: інтерактивне навчання (проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, рольові ігри, ділові ігри).
  - 2.3 . Дистанційне навчання.

Тема 7. Методика проведення лекції у закладі вищої освіти

1. Лекція як форма навчального процесу, історія становлення лекції.
2. Різновиди лекції та їх особливості.
3. Найбільш вживані види та форми проведення лекції в сучасному ЗВО.
4. Інноваційні лекційні форми.
5. Феномен TED- лекції та досвід його трансформації в освітній практиці.
6. Етапи підготовки до лекції.
7. Вимоги до проведення лекції.
8. Етапи проведення лекції.
9. Модель аналізу лекції, критерії, на які слід звернути увагу в оцінці лекції.

Тема 8. Методика проведення практичного заняття

1. Практичне заняття та його місце в навчальній практиці закладу вищої освіти.
2. Відмінність практичного заняття від семінарського заняття та лабораторної роботи.
3. Види та форм практичних занять: робота в малих групах як засіб формування комунікативних компетентностей; ділова гра як форма відтворення

змісту майбутньої професії; ролева гра як засіб інтенсифікації навчання груповому спілкуванню; кейс-метод як форма професійно-діяльнісного навчання.

4. Підготовка викладача до проведення практичного заняття та система оцінювання роботи викладача на ньому, роботи студента та самого практичного заняття.

Тема 9. Дистанційні технології навчання

1. Сутність та доцільність використання дистанційного навчання.
2. Принципи роботи системи дистанційного навчання.
3. Характерні ознаки дистанційного навчання.
4. Види технологій дистанційного навчання.

Тема 10. Самостійна робота студента. Педагогічний контроль, форми його здійснення

1. Самостійна робота студента.
  - 1.1. Сутність та головна мета СРС.
  - 1.2. Форми СРС.
  - 1.3. Основні складові СРС.
  - 1.4. Організація СРС.
  - 1.5. Контроль СРС.
  - 1.6. Вплив СРС на освітньо-виховний процес.
2. Педагогічний контроль та оцінювання успішності студентів.
  - 2.1. Характеристика контролю.
  - 2.2. Складові частини контролю.
  - 2.3. Функції контролю.
  - 2.4. Форми педагогічного контролю.
  - 2.5. Рейтингова система (переваги, шкала оцінювання, критерії).

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЇХ ЗМІСТ

Змістовий модуль 1. Система вищої освіти України

Семінарське заняття №1

Загальна характеристика системи вищої освіти України

План семінарського заняття

Участь студентів у пресконференції на тему: «Якою має бути вища освіта у XXI столітті».

Пресконференція (від англ. press-conference) – захід, що проводиться у випадках, коли є суспільно значуща новина, і організація або окрема відома особа, безпосередньо пов'язані з цією новиною, бажають дати свої коментарі з цього приводу, які були б цікаві і важливі для громадськості. Перебіг пресконференції зазвичай координує модератор. Він налагоджує і підтримує дискусію, координує обговорення: представляє тему заходу і учасників, надає кожному з них слово, озвучує найбільш важливі питання, надає можливість поставити додаткові питання присутнім. У пресконференції, на відміну від брифінгу, беруть активну участь обидві сторони зустрічі. Тут не тільки заслуховують інформацію, але ще й ставлять запитання, домагаються відповідей, висловлюють міркування, обговорюють певні теми, з'ясовують обставини якихось подій та їхню майбутню перспективу. Пресконференція є не тільки способом інформування, а ще й засобом декларування позиції

Питання для обговорення:

1. Характеристика загальних положень вищої освіти України за основними нормативно-правовими документами.
2. Стратегічні завдання реформування вищої освіти України.
3. Світові тенденції розвитку вищої освіти.
4. Місце навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» у процесі формування компетентностей фахівців.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювання рекомендованих літератури та інформаційних ресурсів, робота над нормативними джерелами.
2. На основі опрацювання Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту» скласти словник основних понять, що використовуються при організації освітнього процесу в вітчизняних закладах вищої освіти.
3. Підготовка до участі у прес-конференції на тему: «Вища освіта XXI сторіччя: якою їй бути?».

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення «вища освіта».
2. Перерахуйте принципи державної політики у сфері вищої освіти.
3. Ваше розуміння функцій НАЗЯВО.
4. Які рівні та ступені вищої освіти ви знаєте?
5. Що таке «система вищої освіти»?
6. Які основні завдання закладу вищої освіти?
7. Які форми навчання ви знаєте?
8. Які вимоги визначає Стандарт вищої освіти?
9. Перерахуйте вимоги, які встановлюють ліцензійні умови провадження освітньої діяльності.

Семінарське заняття №2

Сучасна парадигма вищої освіти в контексті вимог ринку праці

План семінарського заняття

Участь студентів у панельній дискусії на тему: «Болонський процес як засіб інтеграції й демократизації вищої освіти в Україні».

Тема панельної дискусії публічно обговорюється визначеною групою, тобто «панельною групою». Веде панельну дискусію модератор. Перед дискусією група готується, обговорює й точно визначає, що саме має бути сказано. Бажано, щоб представлені виступи були суперечливими. Перша частина зустрічі готова. Ведучий модератор зазвичай знає, що скаже учасник панельної дискусії та керує виступами подібно до диригента оркестром. Друга частина зустрічі відкрита для учасників із залу. Вони можуть ставити запитання учасникам дискусії та коментувати їх аргументи, а також представляти власну точку зору учасників. Модератор надає слово аудиторії та учасникам дискусії. На закінчення коротко підсумовує те, що вже було сказано, додавши свій коментар. Добре проведена панельна дискусія ніколи не закінчується однозначною оцінкою, але залишає у кожного з учасників почуття важливості власної думки.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика Болонського процесу.
2. Основні принципи Болонського процесу.
3. Компетентнісний підхід як основа змісту, форм і методів навчання.
4. Загальні характеристики та етапи впровадження компетентнісного підходу.
5. Базові поняття компетентнісного підходу: компетенція та компетеність.

Завдання для самостійної роботи

1. Історичні етапи розвитку Болонського процесу.

2. Європейський простір вищої освіти.
3. Адаптація вищої освіти України в Європейський освітній простір.
4. Особливості систем вищої освіти у країнах Європи, у США та Японії.
5. Відмінності національної системи освіти від Європейської.
6. Скласти порівняльну схему моніторингу якості вищої освіти однієї із зарубіжних країн (за вибором) і України.

Питання для самоконтролю знань

1. Розвиток Болонського процесу.
2. Причини запровадження Болонського процесу.
3. Мета Болонського процесу.
4. Основні принципи Болонського процесу.
5. Основні етапи входження України до Болонського процесу.
6. Зміст Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).
7. Основні положення кредитно-модульної системи та наслідки її впровадження.

Семінарське заняття №3

Професійна майстерність науково-педагогічного працівника

План семінарського заняття

Проведення круглого столу

«Круглий стіл» – вид групового вирішення тих чи інших питань, якому властиві певний порядок і черговість висловлювань його учасників, а також рівні права та позиції всіх присутніх.

«Круглий стіл» – це простіша та м'якша форма обговорення, ніж дискусія, дебати, мозковий штурм, диспут чи такі складніші форми, як громадські слухання, громадська експертиза, проблемний семінар тощо. Проводити його можна у різних ситуаціях і з різною метою: коли назріває якась проблема, для генерації нових ідей, обговорення існуючих, щоб підбити підсумки, після якогось заходу.

«Круглі столи» дієві на різних етапах вирішення проблеми – як на етапі ідентифікації, так і під час пошуку рішень.

Ведучий «круглого столу» відіграє особливу роль. Саме від його майстерності залежить конструктивність дискусії та досягнення очікуваних результатів. Знову ж таки варто пам'ятати, що всі учасники «круглого столу» рівні між собою.

Регламент «круглого столу» має бути такий, щоб усі присутні мали змогу висловитися. Достатньо часу треба залишити на дискусію й обговорення підсумкового документа. Скільки саме – залежить від кількості питань, винесених

на розгляд, і числа учасників. Загальноприйняте правило – для ключових виступів варто виділяти 10-15 хв., для всіх інших – 3-5 хв. В цілому організаційний сценарій «круглого столу» може мати такий зміст:

- відкриття, представлення організаторів та учасників;
- вступне слово ведучого, який має окреслити мету і завдання заходу, очікувані результати, оголосити регламент і засади дискусії;
- виступи експертів (інформаційні повідомлення);
- обговорення;
- завершення.

Питання для обговорення:

1. Взаємовплив структурних компонентів педагогічної майстерності науково-педагогічного працівника (професійна компетентність, педагогічна творчість, педагогічна техніка, педагогічні здібності, гуманістична спрямованість).

2. Роль викладача як суб'єкта освітнього процесу. Проблема формування професійно-педагогічної культури викладача в умовах ЗВО.

3. Імідж сучасного викладача. Полікультурна компетентність викладача.

4. Педагогічна техніка викладача.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювання рекомендованих літератури та інформаційних ресурсів.

2. Охарактеризуйте складові педагогічної майстерності викладачів, які є для Вас взірцем професіоналізму.

3. Визначте особливості організації методичної роботи викладача ЗВО, склавши графічне зображення своєї відповіді. Проаналізуйте особливості та складові освітньо-професійної програми підготовки за другим (магістерським) рівнем освіти спеціальностей 241 «Готельно-ресторанна справа» та 242 «Туризм».

Ситуаційні завдання

Ситуаційне завдання 1. На кафедрі певного факультету працюють молоді та досвідчені науково-педагогічні працівники, які демонструють в процесі організації навчання різні рівні педагогічної майстерності: елементарний, досконалий, базовий. У зв'язку зі зміною декана виникла потреба у наданні йому характеристики викладачів. Складіть та озвучте такі характеристики (взявши до уваги рівні педагогічної майстерності викладачів) за такими змінними: володіння стратегією компетентнісного підходу; пристосовування викладу навчального матеріалу до особливостей аудиторії; уміння активізувати діяльність студентів на базі дидактичного обґрунтування; упровадження традиційних та інноваційних методів, прийомів та технологій навчання відповідно до мети та змісту заняття;

вміле використання різних моделей навчання (пасивна, активна, інтерактивна); реалізація діяльнісного, диференційованого та особистісно-орієнтованого підходу (управління педагогічним спілкуванням; врахування потреб студентів у навчанні; характеристика завдань, які дає викладач та цілей, які він ставить (легкі чи складні – такі, що вимагають зусиль); знання сильних і слабких сторін студентів; здатність побачити потенціал студентів; проведення консультування (часте, рідке, періодичне, систематичне); володіння технікою навіювання тощо).

Ситуаційне завдання 2. На кафедрі працюють 8 викладачів. Декан факультету, за яким закріплена кафедра, поставив завдання: надати йому характеристику викладачів, звернувши увагу на їх культуру спілкування зі студентами. Підберіть назву певної моделі спілкування до відповідної характеристики культури спілкування викладача, базуючись на класифікації В. Кан-Каліка та І. Юсупова, заповніть табл.1. Дайте відповідь на питання: чи можна окремі риси однієї моделі сумістити з рисами іншої та створити комбіновану модель, можливо більш ефективну в умовах ЗВО?

Характеристика моделей спілкування викладачів кафедри

1. Викладач А. підноситься над студентами, як гірська вершина. Він відірваний від студентів, мало цікавиться їх інтересами, взаєминами з ними, його спілкування зводиться лише до інформування студентів, що зумовлює їх пасивність. Викладач перебільшує інформативну функцію слова.

2. Викладач Б. постійно наголошує на своїй перевазі над студентами, виявляє до них зневажливе ставлення, переоцінює роль мовлення, особистого прикладу.

3. Викладач В. вибірково ставиться до організації взаємовідносин зі студентами. Він зосереджує увагу на групі слабких або сильних студентів, довільно поєднує діалог і монолог у спілкуванні.

4. Викладач Г. цілеспрямовано і послідовно діє на підставі певної програми, незважаючи на обставини, що вимагають змін у спілкуванні. Монологічність він поєднує з навмисною і невмотивованою діалогічністю.

5. Викладач Д. вважає себе головною дійовою особою під час спілкування, нерідко гальмує ініціативу студентів. Діалогічність зведена до мінімуму, застосовується лише як тактичний прийом.

6. Викладач Є. під час взаємодії зі студентами чує лише себе, не реагує на студента, не усвідомлює його переживань і потреб, перебільшує інформативну функцію мовлення.

7. Викладач Ж. супроводжує свої дії сумнівами: чи правильно його зрозуміють, чи адекватно відреагують на його зауваження тощо. Він перебільшує самопрезентаційну і чуттєву функції мовлення.

8. Викладач З. може спричинити втрату ділового контакту в спілкуванні. При цьому він адекватно використовує діалог, професійне і загальнолюдське мовлення.

Таблиця 1

Моделі спілкування

Китайська стіна	Локатор	Я сам	Гамлет	Друг	Тетерук	Робот	Монблан

Питання для самоконтролю знань

- 1.Що розуміють під поняттями «творчість» і «творча особистість»?
- 2.Який педагогічний вплив на розвиток творчої особистості?
- 3.Які складові творчої майстерності викладача вищої школи?

Семінарське заняття №4

Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників в системі вищої освіти

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Дидактичні принципи навчання, їх характеристика, умови та шляхи реалізації: принцип гуманістичної спрямованості навчання; принцип забезпечення єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання; принцип систематичності й системності в навчанні; принцип науковості навчання; принцип доступності нарощуваних труднощів; принцип свідомості, активності й самостійності тих, хто навчається, у навчанні; принцип індивідуального підходу до тих, хто навчається, у навчанні; принцип наочності навчання; принцип міцності засвоєння знань, умінь, навичок.

2. Нові виклики щодо підготовки фахівців перед ЗВО.

3. Проаналізуйте сутність нових педагогічних професій: тренер; коуч; ментор; тьютор; фасилітатор; едвайсер.

4. Компетентності, які охоплюють нові педагогічні ролі.

Проведення дидактичної гри «Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників, їх компетентності».

Дидактична гра

I. Підготовчий етап:

1. Попередня теоретична підготовка студентів у процесі лекційних, семінарських або практичних занять, самостійної роботи

2. Перевірка знань, вмінь і навичок студентів

3. Попередній розподіл студентів на мікрогрупи

4. Ознайомлення з правилами гри

II. Ігровий етап:

1. Вступна частина (5-10 хв.):

- постановка мети і завдань заняття;
- розподіл студентів на мікрогрупи;
- вибір арбітрів;
- поновлення правил гри.

2. Групова взаємодія – підготовка завдань у мікрогрупах (30-40 хв.)

3. Презентація завдань студентами, дискусія (25-30 хв.)

4. Підведення підсумків заняття (10-15 хв.)

Правила гри:

- вибір суддівства із числа найбільш освічених, підготовлених, об'єктивних студентів;

- приблизно рівний потенціал мікрогруп;

- контроль за проявом емоцій і почуттів;

- можливість користування тільки довідковою і допоміжною літературою під час підготовки завдань;

- під час презентації завдань однією з груп члени інших груп виступають у ролі арбітрів;

- оцінювання презентації завдань за трьома критеріями: – професійний; – риторичний; – комунікативний (вміння працювати в команді).

Завдання для самостійної роботи

1. Доберіть джерела інформації та підготувати наукову доповідь чи повідомлення на тему: «Критерії оцінки ефективності діяльності науково-педагогічного працівника у ЗВО».

2. Проаналізуйте особисті якості викладачів, які є для Вас взірцем професіоналізму.

3. Опрацювання навчальної літератури, підготовка до участі в грі «Нові педагогічні ролі науково-педагогічних працівників, їх компетентності».

4. Ознайомтеся зі змістом притчі, що наводяться нижче, та проаналізуйте її в контексті теми, що вивчається.

Притча «Перемога»

Цар уночі вів своїх воїнів у набіг довгою, кам'янистою дорогою. І втрачали сили воїни на шляху, і страшилися ворогів, і стали вони нарікати, але цар суворо змушував їх іти вперед без відпочинку й зволікання. І ранком зненацька напали вони й уразили ворогів. І після битви запитав цар у воїнів: коли одержали вони перемогу? І радісно говорили одні – коли ми напали, інші – коли стали кидати

списа, треті – коли стали стріляти із лука. – Ні, – сказав їм цар, – ми перемогли ще вночі, коли зуміли здолати страх і слабкість.

Питання для самоконтролю знань

1. Яким компетентностями має володіти викладач-тренер?
2. Яка головна мета тренігу?.
3. Які функції виконує викладач-коуч?
4. Основне завдання викладача-тьютора...
5. Який результат фасилітаційної сесії?
6. Які функції виконує викладач-едвайсер?

Семінарське заняття №5

Структура та особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Структура освітнього процесу у ЗВО.
2. Завдання освіти, виховання і розвитку особистості студента вищої школи.
3. Показники якості навчання у вищій школі.
4. Державні стандарти освіти та їх функції.
7. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у ЗВО.
3. Роль кафедри в управлінні освітнім процесом.

Завдання для самостійної роботи

Наукові повідомлення

1. Процес навчання як дидактична система.
2. Функції процесу навчання та їх роль у формуванні всебічно розвинутої особистості фахівця з вищою освітою.
3. Традиційні принципи навчання в роботах класиків педагогіки.
4. Проблеми оновлення змісту освіти у вищій школі України.

Питання для самоконтролю знань

1. Назвіть основні елементи освітнього процесу у ЗВО.
2. У чому полягає сутність спеціалізації навчання у вищій школі?
3. Охарактеризуйте єдність освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання у вищій школі.
4. Якими державними документами визначається зміст освіти у вищій школі?
5. Що таке державний стандарт освіти?
6. Які вимоги висувається до структурної побудови навчальної програми?
7. Що таке навчальний план, яка його структура і порядок реалізації.

8. Що таке робоча навчальна програма, які її складові? Який порядок розробки робочої програми?

Змістовий модуль 2. Інноваційні освітні технології у формуванні компетентностей фахівців

Семінарське заняття №6

Методи та технології навчання у вищій школі

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання.
2. Групова робота студентів.
3. Групові тренінги.
4. «Мозкова атака».
5. Метод синектики.
6. Метод вільних асоціацій.
7. Дидактичні ігри. Методика проведення дидактичної гри.
8. Метод кейсів.
9. Метод «Коло ідей».
10. Метод «Займи позицію».
11. Метод «Ажурна пилка».
12. Вибір дидактичних методів.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити фрагмент лекції/ семінарсько-практичного заняття з використанням новітніх освітніх технологій (2 на вибір).
2. Розробіть дидактичну гру (кейс) до однієї з тем дисципліни (навчальна дисципліна і тема узгоджується з викладачем) та окресліть етапи її проведення. Прийміть до уваги схему, що наведена нижче.

Кейс (схема)

Сутність

Метод case-study (від англійського case – випадок, ситуація) – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, оснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (кейсів). Відноситься до неігрових імітаційних активних методів навчання.

Мета

Сумісними зусиллями групи студентів проаналізувати навчальну ситуацію (case) і відпрацювати її практичне рішення, по закінченні – оцінити запропоновані

алгоритми вирішення ситуації і обрати оптимальний варіант в контексті поставленої проблеми

Вимоги до кейсу

- Відповідати чітко сформульованій меті створення
- Мати відповідний рівень складності
- Ілюструвати декілька аспектів проблеми
- Бути актуальним на момент використання
- Ілюструвати типові ситуації, містити як позитивні, так і негативні приклади, факти

- Розвивати аналітичне мислення
- Мати декілька рішень
- Відрізнитись проблемністю, «драматизмом», провокувати дискусію
- Відповідати потребам конкретного контингенту студентів або слухачів
- Бути цікавим, стислим і доступним
- Містити необхідну кількість інформації
- Провокувати емоційну напругу

Види кейсів

- Ілюстративні навчальні ситуації
- Навчальні ситуації із формуванням проблеми
- Навчальні ситуації із самостійним формуванням проблеми
- Прикладні вправи

Завдання для самоперевірки

1. Доведіть ефективність технологічного підходу в освіті.
2. Охарактеризуйте концепції навчання (пояснювальне, догматичне, проблемне, програмоване, модульно-рейтингове, дистанційне).
3. Що означають терміни «традиційні» та «інноваційні» педагогічні технології?
4. Аргументуйте необхідність інноваційних процесів у вищій школі України.
5. Охарактеризуйте основні вимоги до інтерактивних методів навчання у сучасній вищій школі.
6. Окресліть роль інноваційного середовища у підвищенні якості підготовки випускників ЗВО.
7. Охарактеризуйте сутність та методіку впровадження інтерактивних методів навчання.

Семінарське заняття №7

Методика проведення лекції у закладі вищої освіти

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Види лекцій та їх особливості: проблемна лекція, лекція-провокація.
2. Основні складові лекції. Підготовка та організація лекційних занять.
3. Навчально-методичне забезпечення проведення лекцій.
4. Лектор та аудиторія. Складові іміджу лектора.
5. Активізація уваги студентів на лекції

Творчі завдання:

1. Доберіть список статей (10 – 15 назв), у яких висвітлюється проблема академічної лекції. Узагальніть точку зору науково-педагогічних працівників на роль лекції в системі вищої освіти.
2. Доберіть історичні приклади, цікаві вислови, проблемні ситуації, які можна використати в процесі лекцій за Вашим фахом.
3. Прокоментуйте вислів А. Ейнштейна: «Нічому не можна навчити, можна тільки навчитись». Висловіть розгорнуту думку з цього приводу.
4. Напишіть есе на тему: «Викладач ХХІ століття очима студентів».

Завдання для самостійної роботи

Наукові повідомлення:

1. Сучасна академічна лекція та її роль у навчальному процесі у вищій школі.
2. Оцінка якості академічної лекції: основні складові.
3. Відбір матеріалу у процесі підготовки лекції, його компонування.
4. Сучасні проблеми лекційного викладання.
5. Техніка читання лекцій: основні складові.
6. Педагогічне спілкування на лекції, його особливості.

Питання для самоконтролю знань

1. Охарактеризуйте історико-педагогічні аспекти розвитку і становлення лекції.
2. Поясніть, у чому полягають переваги і недоліки лекції у вищій школі.
3. Які види лекцій використовують у сучасному ЗВО? У чому полягають її дидактичні завдання.
4. Яким чином можна активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів на лекції?
5. Опишіть структуру традиційної тематичної лекції. Від яких чинників залежить структура лекції?
6. Опишіть методику і техніку читання лекції.
7. Як Ви розумієте вислів «виховні можливості» лекції?
8. Чи слід студентам конспектувати лекції? Чому?

9. Сформулюйте ознаки ефективної лекції.

10. Назвіть складові іміджу лектора.

Семінарське заняття №8

Методика проведення практичного заняття

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Семінарські заняття як форма організації навчання. Види і методика проведення семінарських занять.

2. Методика проведення практичного заняття.

3. Методика підготовки та проведення лабораторного заняття.

4. Критерії оцінювання практичних, лабораторних і семінарських занять.

Творчі завдання:

1. Ознайомитись з навчальним планом своєї спеціальності та визначити відсоткове співвідношення кількості годин, що відводяться на лабораторні, практичні, семінарські та інші форми занять.

2. Проаналізуйте кілька семінарських чи лабораторних занять з точки зору їх ефективності.

Завдання для самостійної роботи

Наукові повідомлення:

1. Семінарське заняття в активній формі: особливості проведення.

2. Структура та вимоги до практичних занять у вищій школі.

3. Структура лабораторного заняття.

4. Семінарські заняття в системі вищої освіти: історія і сьогодення.

5. Оцінка якості семінару, практичного, лабораторного заняття.

Питання для самоконтролю знань

1. Визначіть місце семінарських і лабораторно-практичних занять у навчальному процесі вищої школи.

2. Охарактеризуйте основні види семінарів.

3. Висвітліть методику підготовки і проведення різних видів семінарських занять.

4. Яке значення для професійного становлення фахівця з вищою освітою мають спецсемінари?

5. За допомогою яких критеріїв можна оцінити ефективність семінарських лабораторно-практичних занять і лабораторного практикуму?

6. У чому полягає зв'язок лекції, семінарського і лабораторно-практичних занять?

7. Як Ви ставитесь до тьюторського підходу в організації університетської освіти? Відповідь аргументуйте.

Семінарське заняття №9 **Дистанційні технології навчання**

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Критерії вибору засобів організації дистанційного навчання
2. Основні форми онлайн-комунікації
3. Поширені веб-ресурси для дистанційного навчання
4. Створення комунікативного простору
5. Практика та інструменти формування оцінювання
6. Інформаційно-комунікаційні технології: комп'ютерні, хмарні, 3D технології, веб-технологія.
7. Технологія дистанційного навчання.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте «Положення про навчальний дистанційний курс» в Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського.

Питання для самоконтролю знань

1. Окресліть сутність дистанційного навчання.
2. Назвіть принципи роботи системи дистанційного навчання.
3. Які основні характеристики дистанційного навчання.
4. Назвіть основні середовища для організації дистанційного навчання в ЗВО.
5. Окресліть вимоги до викладачів при організації дистанційного навчання.

Семінарське заняття №10

Самостійна робота студента.

Педагогічний контроль, форми його здійснення

План семінарського заняття

Питання для обговорення:

1. Самостійна робота студентів, її сутність та значення, форми та види, обсяг.
1. Компоненти, функції і види контролю знань студентів.
2. Методи педагогічного контролю знань.
3. Види (попередній, поточний, наскрізний, підсумковий) і форми організації контролю знань, шляхи їх удосконалення.

4. Рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студента.
5. Організація проведення заліків та іспитів. Комплексні екзаменаційні білети та методика їх розробки.
6. Методичне забезпечення контролю і оцінки знань студентів.

Завдання для самостійної роботи

Наукові повідомлення:

1. Функції педагогічного контролю.
2. Види педагогічного контролю.
3. Тестовий контроль знань, його специфіка. Методичні основи організації тестового контролю знань.
4. Рейтингова система оцінювання у вищій освіті США.
5. Формування самоконтролю студентської аудиторії у вищій школі.
2. Розробити тестові завдання для модульного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти з дисципліни, яку викладаєте або плануєте викладати.
3. Визначення критеріїв якості проведення іспитів і заліків.

Питання для самоконтролю знань

1. Окресліть мету та завдання самостійної роботи у ЗВО.
2. Які методи самостійної роботи з книгою можна рекомендувати студентам?
3. З'ясуйте місце методу «Портфоліо» в структурі самостійної роботи.
4. Яким чином у процесі організації самостійної роботи можна залучати студентів до науково-дослідної роботи.
5. Вкажіть основні вимоги до наукової доповіді, есе, реферату як результатів самостійної роботи студентів.
6. Визначте мету і функції педагогічного контролю у вищому навчальному закладі.
7. Розкрийте сутність поточного і підсумкового контролю знань.
8. У чому полягає зміст тематичного контролю?
9. Охарактеризуйте особливості застосування тестової методики перевірки знань студентів.
10. Охарактеризуйте методику підготовки і проведення семестрових іспитів і заліків.
11. З'ясуйте критерії якості проведення іспитів і заліків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. – Харків, 2016. – 260 с.
2. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
3. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.
4. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 – «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,37 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 116 с.
5. Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.
6. Швай Р. І. Методика викладання у загальноосвітньому навчальному закладі: навчальний посібник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018.–112с.

Додаткова література

1. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник/Н. П. Волкова. - К.: Академія, 2012. - 615 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид.. -К., «Освіта України», «КНТ», 2008.- 528 с.
3. Інноваційні технології навчання: конспект лекцій для магістрантів спец. 8.000005 «Педагогіка вищої школи» / Укр. інж.-пед. академія ; уклад. Є. В. Шматков. - Х. : 2011. - 132 с.
4. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. – Одесв: ОНЕУ, ротапринт, 2014. -200 с.
5. Криштанович С. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту: теорія та методика : монографія / Світлана Криштанович. – Дрогобич : ТзОВ Тред-ЛТД, 2020. – 462 с.
6. Кутішенко В .П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко В.П. – К.: Цент навчальної літератури, 2005. – 178 с.

7. [Кузьмінський А. І.](#) Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. - К. : Знання, 2011. - 486 с.
8. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2009. – 670 с.
9. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. пос. – К.: КДНК, 2003. - 615 с.
10. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / С. С. Пальчевський. – Друге вид. – Київ : Каравела, 2008. – 495с. – Бібліогр. в темах.
11. [Пащенко М. І.](#) Педагогіка: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / М. І. Пащенко, І. В. Красноштан. –Умань : Жовтий О. О., 2012. - 269 с.
12. [Полякова Г. А.](#) Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. А. Полякова, Т. А. Борова. - Х. : ІНЖЕК, 2011. – 372 с.
13. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки. Посібник / О. М.Степанов, М. М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
14. Теслюк В. М., Лузан П. Г., Шовкун Л. М. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник. – К. : ДАККіМ, 2010. – 244 с
15. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011– 628 с.
16. Фіцула М. М, Педагогіка: посібник/ М. М., Фіцула. – К.: Академія, 2010.– 454 с.
17. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посібник для вищих навч. закладів / уклад. В. І. Лозова [та інші] ; за заг. ред. В. І. Лозової. - Х. : 2011. - 408 с.
18. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://mon.gov.ua/>
2. <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/metoduchni.html>
3. <https://mon.gov.ua/ua>

Навчальне видання

Криштанович Світлана Володимирівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни**

Методика викладання у вищій школі

для студентів рівня вищої освіти: магістр
зі спеціальності: 241 Готельно-ресторанна справа, 242 Туризм

Кафедра педагогіки та психології
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського
Україна, 790 __, м. Львів, вул. Костюшка, 11

Підписано до друку __. __. 2021 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі.
умов. друк. арк. __. Наклад 50 прим. Зам. № __

Видавець і виготовлювач:
Редакційно-видавничий відділ ЛДУФК
790 __, м. Львів, вул. Костюшка, 11
Тел./факс: _____, E-mail: _____

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції _____*